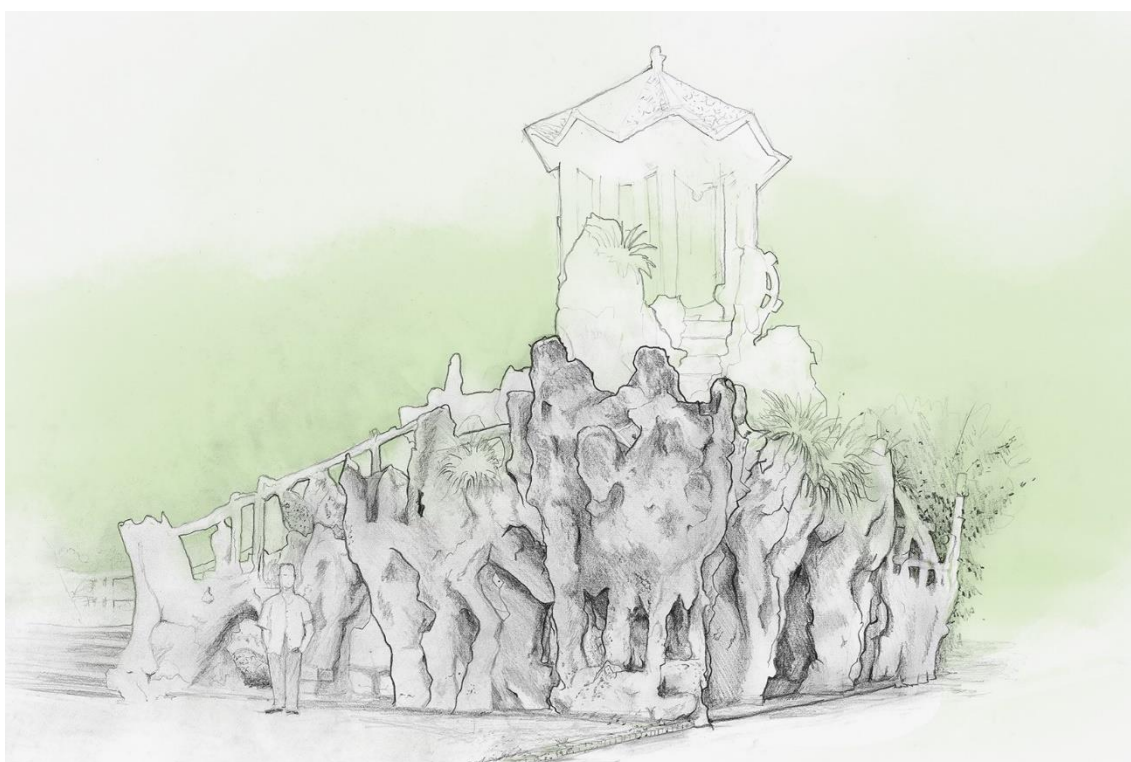

EXPOSICIÓ TEMPORAL

El jardí invisible de Gaudí

DOSSIER DE PREMSA

M / / /
N / / /
A / / /
C / / /
T / / /
E / / /
C / / /
Museu Nacional
de la Ciència i la Tècnica
de Catalunya

4 X
X **0**
QUARANTA
ANYS

 **Generalitat
de Catalunya**

CONTINGUTS/

PRESENTACIÓ/	3
ÀMBITS/.....	4
Un jardí modernista ocult	4
Els elements arquitectònics	5
Higienisme i catolicisme.....	6
Els jardins de rocalla i el culte a la Mare de Déu de Lourdes.....	7
La petja del jardí de Sant Boi en altres obres de Gaudí	8
Gaudí i la forma.....	10
Una lectura simbòlica	11
Els motius de l'oblit.....	12
L'empremta inconfusible de Gaudí.....	13
EL MNACTEC/.....	14
CONTACTE/	15

PRESENTACIÓ/

L'exposició "El jardí invisible de Gaudí" dona a conèixer un conjunt arquitectònic desconegut de l'arquitecte català Antoni Gaudí (Reus o Riudoms, 1852 - Barcelona, 1926) dins dels jardins de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat.

Construït entre el 1903 i el 1912, el jardí modernista inclou grutes, llacs i bancs amb trencadís. Aquest jardí ha estat atribuït recentment a l'arquitecte Antoni Gaudí, considerat un dels màxims exponents del Modernisme.

El conjunt modernista conté elements arquitectònics amb unes característiques formals i un contingut simbòlic —ligat al text de l'*Apocalipsi* de sant Joan— que el vinculen a algunes de les obres més importants que Gaudí estava construint en aquell mateix període o que bastiria immediatament després.

"El jardí invisible de Gaudí" és una exposició basada en la recerca de la tesi doctoral *Gaudí i els jardins de l'antic manicomi de Sant Boi de Llobregat*, de David Agulló Galilea, Doctor arquitecte, investigador i comissari de l'exposició, que ha estat dirigida pel Doctor arquitecte Juan José Lahuerta. La tesi doctoral parteix d'una primera recerca de David Agulló Galilea; Daniel Barbé Farré, geòleg i investigador, i Jordi Martí Aladern, artista i investigador.

L'exposició ha comptat amb la cessió d'objectes de la Fundació Catalunya La Pedrera, la Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família, l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura del Vallès de la UPC i la Col·lecció de Luis Gueilburt Talmazán.

La mostra, que es pot visitar a l'Espai d'Arts del MNACTEC, s'estructura en nou àmbits:

1. Un jardí modernista ocult
2. Els elements arquitectònics
3. Higienisme i catolicisme
4. Els jardins de rocalla i el culte a la Mare de Déu de Lourdes
5. La petja del jardí de Sant Boi en altres obres de Gaudí
6. Gaudí i la forma
7. Una lectura simbòlica
8. El motius de l'oblit
9. L'empremta inconfusible de Gaudí

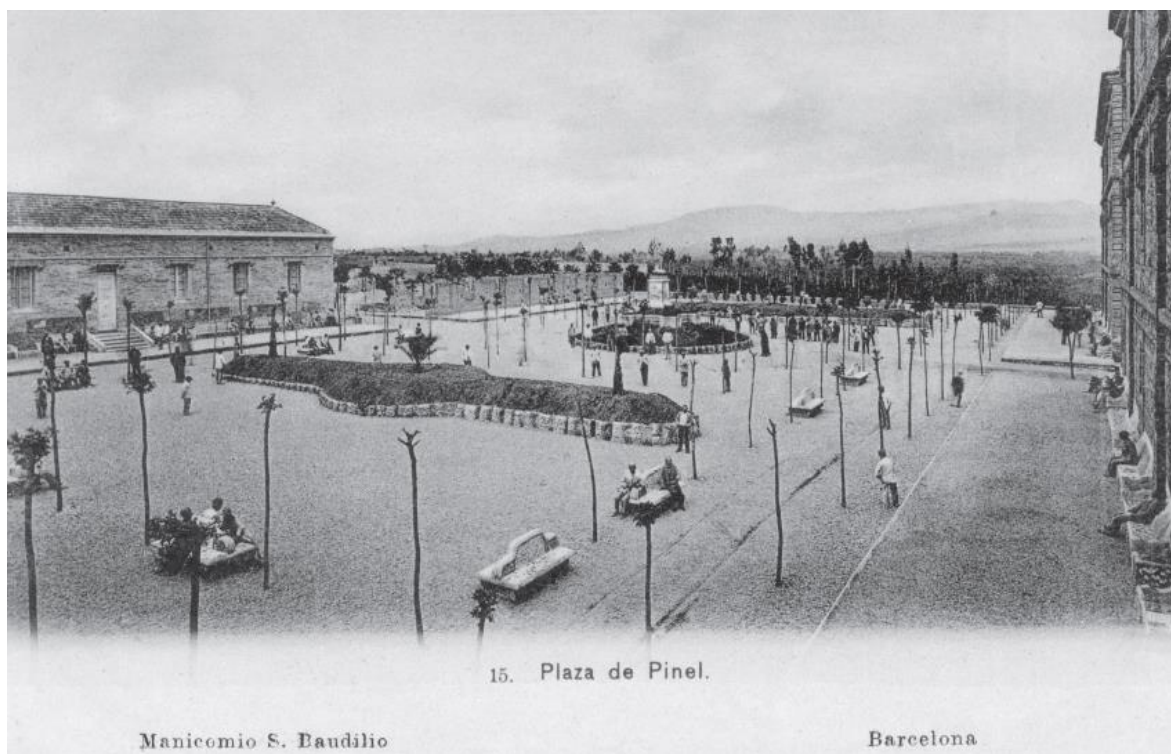
ÀMBITS/

Un jardí modernista ocult

Amagat dins els murs del recinte de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat, hi ha un jardí modernista d'inspiració mariana que ha restat ocult al pas del temps i la història. Construït entre el 1903 i el 1912, ha estat atribuït recentment a l'arquitecte català Antoni Gaudí.

El conjunt modernista conté elements arquitectònics amb unes característiques formals i un contingut simbòlic similars als d'algunes de les obres més importants que Gaudí estava construint en aquell mateix període o que bastiria immediatament després:

- Els sostres de les naus del temple de la Sagrada Família (1915-1921)
- L'estructura compositiva de la planta de la cripta de la Colònia Güell (1908-1915)
- Aspectes formals de la Casa Milà (1906-1912)
- La secció i trencadissos del banc serpenti del Park Güell (1910-1914)

Recinte de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat, amb bancs modernistes. Arxiu Vendrell.

Els elements arquitectònics

L'obra està configurada per tres conjunts arquitectònics:

- La Cova-cascada [1906], una construcció de rocalla en forma de cova i muntanya coronada per un baldaquí.
- La Capella de la Mare de Déu [1911], una construcció de rocalla en forma de drac que contenia l'escultura d'una Mare de Déu.
- La Plaça dels Bancs [1912], demarcada perimetralment per bancs conformats a partir de maó massís que, revestit de trencadís i còdols, genera formes corbes i arrodonides.

Cova-cascada. Aleix Bagué.

Capella de la Mare de Déu. Aleix Bagué

Plaça dels Bancs. Aleix Bagué.

Higienisme i catolicisme

El Manicomi de Sant Boi de Llobregat va ser fundat l'any 1854 pel doctor Antoni Pujadas i Mayans. L'higienisme va articular tot el desenvolupament urbanístic del centre, amb la construcció de pavellons, jardins, colònies agrícoles, equipaments culturals, etc. L'any 1895, el Manicomi va passar a ser propietat de l'Orde de Sant Joan de Déu, i és en aquest moment quan es va crear el jardí modernista de l'antic Manicomi de Sant Boi.

Durant els anys que va dedicar al projecte de la Colònia Güell [1898-1914], Antoni Gaudí, en el llarg trajecte des de Barcelona fins al nucli industrial, travessava el municipi de Sant Boi de Llobregat. Gairebé arribant a la Colònia, passava per davant del recinte de l'antic Manicomi.

La Colònia Güell i el Manicomi de Sant Boi de Llobregat estaven a pocs minuts de trajecte a peu, fet que facilitava que s'establissin relacions de veïnatge i interdependència. Un any després de la curació considerada miraculosa d'un infant obrer de la Colònia Güell que havia patit cremades molt greus, l'any 1906 es va començar a construir dins els jardins del Manicomi el conjunt arquitectònic de la Cova-cascada, impregnat de referències formals a l'església de la Colònia Güell.

Camí ral que portava a la Colònia Güell i accés al Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Arxiu MNACTEC 9/2394, autoria desconeguda / Fons Clemente Oliveró.

Els jardins de rocalla i el culte a la Mare de Déu de Lourdes

La creació del jardí de Sant Boi s'emmarca en l'interès que van despertar a Europa els jardins de rocalla i les grutes naturals d'inspiració oriental a partir de la primera meitat del segle XIX. El jardí modernista està totalment influenciat per l'estètica dels jardins tradicionals de rocalla xinesos i, en part, dels japonesos.

D'altra banda, també en el segle XIX, la cultura occidental va viure canvis radicals en tots els àmbits del coneixement i revolucions de tota mena. Com a resposta, l'Església catòlica va transmetre un discurs de reafirmació religiosa, i la gruta i la Mare de Déu de Lourdes van esdevenir icones i lloc de pelegrinatge.

Seguint aquesta tendència, a Catalunya també es van construir moltes grutes de la Mare de Déu arreu del territori. L'edificació modernista de l'antic Manicomi n'és un exemple, dedicada a la Mare de Déu de Lourdes i amb una capella que formalitza una gruta amb la Mare de Déu com a element simbòlic més significatiu.

Monjos a la capella de la Mare de Déu de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Arxiu PSSJD.

La petja del jardí de Sant Boi en altres obres de Gaudí

La Sagrada Família (1915-1921): la construcció modernista de la Cova-cascada del jardí de l'antic Manicomi de Sant Boi, edificada el 1906, conté un sistema estructural que té moltes analogies amb el del creuer i les naus laterals de la Sagrada Família, inèdit fins llavors en la història de l'arquitectura.

El Park Güell (1900-1914): la Cova-cascada del jardí de Sant Boi disposa d'un viaducte que té moltes semblances amb els del Park Güell. Així mateix, els bancs amb trencadís del jardí de l'antic Manicomi, construïts el 1912, són comparables amb el banc serpentin de trencadís del Park Güell, finalitzat entre 1913 i 1914.

Banc del Park Güell. Aleix Bagué.

Banc del conjunt modernista de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Aleix Bagué.

Viaducte del mig del Park Güell. Aleix Bagué.

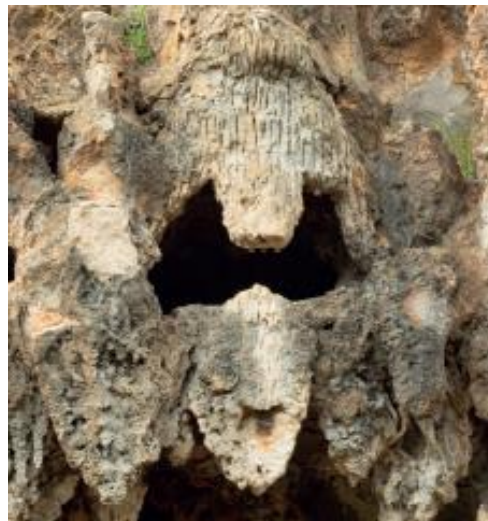

Viaducte del conjunt modernista de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Aleix Bagué.

La Casa Milà (1906-1912): l'inici de les obres de la Casa Milà és immediatament posterior a la finalització de la construcció de la Cova-cascada. Aquest fet explicaria les sorprenents semblances formals i compositives entre ambdues edificacions en elements com les formes de les façanes, el trencadís amb vidre, les estructures de forma helicoidal i les escultures que formen màscares.

Caps de guerrers del terrat de la Casa Milà.
Aleix Bagué.

Cap de guerrer del conjunt modernista de l'antic Manicomí de Sant Boi de Llobregat. Aleix Bagué.

La cripta de la Colònia Güell (1908-1915): L'església de la Colònia Güell, que s'havia de construir sobre la cripta existent avui en dia, es va projectar treballant amb una gran maqueta funicular. Als pilars interiors de la volta principal de la Cova-cascada de Sant Boi hi ha un conjunt de superfícies nervades corbes que recorden la maqueta invertida d'arcs funiculars de l'església de la Colònia Güell, que apareix com «fossilitzada» a la mateixa construcció.

Estructura nervada del conjunt modernista de l'antic Manicomí de Sant Boi de Llobregat. Aleix Bagué.

Maqueta funicular de l'església de la Colònia Güell. Arxiu The Gaudí Research Institute.

Gaudí i la forma

El jardí modernista de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat, sota un aspecte aparentment descurat i rudimentari, disposa de complexes interrelacions geomètriques i compositives. També compta amb unes formes estructurals excepcionals: superfícies que tendeixen formalment a unes quàdriques reglades que són, principalment, els hiperboloides d'un full i els helicoides.

Així mateix, la Cova-cascada de l'antic Manicomi presenta una morfologia de caràcter orgànic (amb coves, pinacles, camins, etc.) que la relaciona directament amb la de la muntanya de Montserrat. Aquesta referència a Montserrat s'emmarca en la proposta artística de Gaudí de representar, geometritzant-les, formes de grutes i muntanyes en diverses de les seves obres, com l'església de la Colònia Güell, la Sagrada Família, els pòrtics del Park Güell i la Casa Milà.

Per altra banda, al jardí modernista hi ha tota una arquitectura que remet a les formes de treball i a la plàstica de l'arquitecte Josep Maria Jujol, que va començar a treballar amb Gaudí l'any 1905 a la Casa Batlló.

Pilars hiperbòlics de la Cova-cascada. Aleix Bagué.

Una lectura simbòlica

Un ric simbolisme embolcalla aquesta construcció modernista. D'una banda, el conjunt de Sant Boi conté un seguit d'elements i característiques formals, funcionals i simbòliques pròpies del temple cristià. Així, la construcció disposa d'una capella, una cripta, una torre, cúpules i una clau de volta, i conté també elements litúrgics com un altar, un baldaquí i una pica baptismal.

En el conjunt modernista de l'antic Manicomi hi ha també una sèrie d'elements que es poden relacionar amb el text i les il·lustracions dels beats, principalment del *Beat de Girona*, originari del nord d'Espanya i traslladat a Girona l'any 1078.

El simbolisme d'aquesta construcció, com la de tot temple cristià occidental, es fonamenta en l'*Apocalipsi* de sant Joan. Aquest text va influir enormement una part de la societat catòlica de finals del segle XIX i principis del XX que, davant l'arribada de la modernitat i l'era del maquinisme, va adoptar un relat de contraposició a aquesta nova realitat. El text dels "Exorcismes" de mossèn Cinto Verdaguer seria l'exemple més extrem d'aquest discurs.

Capella de la Mare de Déu del conjunt modernista de l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Arxiu PSSJD.

Els motius de l'oblit

La complexa i convulsa realitat social de l'època, culminada amb la Setmana Tràgica, i el fenomen de les revistes que satiritzaven Gaudí podrien haver influenciat en l'ocultació deliberada d'aquest jardí dedicat a la Mare de Déu, ubicat al Manicomi de Sant Boi de Llobregat.

També la interpretació posterior que va fer el Noucentisme de l'obra d'Antoni Gaudí, fonamentada en paràmetres constructius, estructurals i geomètrics, s'allunyava molt de la càrrega simbòlica i les "imperfeccions" del jardí de l'antic psiquiàtric.

La intervenció de pacients, i probablement d'infants, en la construcció del jardí també ha pogut contribuir en el fet que la historiografia no hagi donat el valor i la rellevància que mereixia aquesta obra.

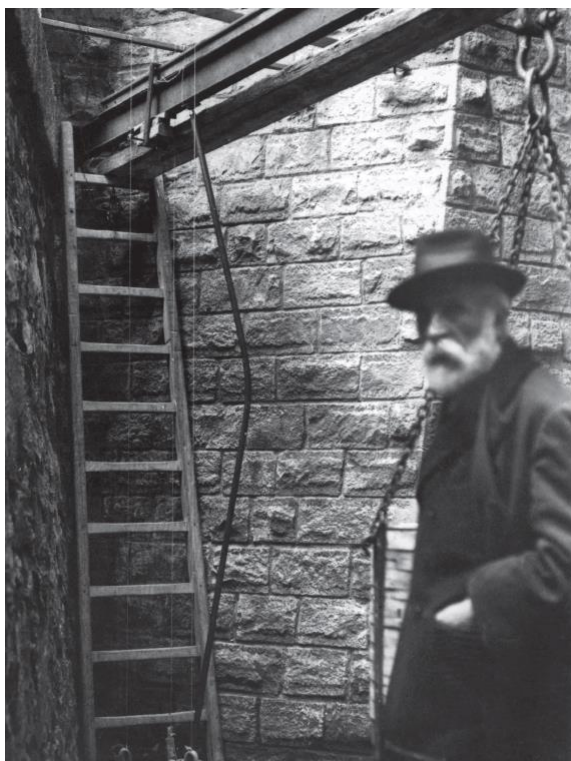

Infants a l'antic Manicomi de Sant Boi de Llobregat. Arxiu PSSJD.

L'empremta inconfusible de Gaudí

Les característiques arquitectòniques excepcionals de l'edificació modernista dels jardins de l'antic Manicomi de Sant Boi, tant en relació amb la seva càrrega simbòlica com amb la seva complexitat estructural, vinculen aquesta obra directament a l'arquitecte Antoni Gaudí i al seu entorn immediat de col·laboradors.

Aquest conjunt modernista, juntament amb el projecte de l'església de la Colònia Güell, hauria articulat el canvi formal i conceptual que va portar Antoni Gaudí endegar els seus últims grans projectes arquitectònics: el Park Güell, la Casa Batlló, la Casa Milà i la Sagrada Família.

Antoni Gaudí l'any 1916. Fundació Junta Constructora del Temple Expiatori de la Sagrada Família.

EL MNACTEC/

La missió del MNACTEC és la de difondre i promocionar el coneixement de la cultura científica, tècnica i industrial i, a la vegada, conservar, estudiar i mostrar la implantació i l'evolució dels avenços científics i tècnics a Catalunya, la seva aplicació industrial i, molt especialment, la seva implicació i incidència social.

La seu del MNACTEC està ubicada a Terrassa, en un dels edificis fabrils més emblemàtics del modernisme català i un dels més bells d'Europa: el Vapor Aymerich, Amat i Jover, antiga fàbrica tèxtil dissenyada per l'arquitecte Lluís Muncunill i construït entre 1907 i 1908.

/SISTEMA TERRITORIAL MNACTEC

El MNACTEC lidera una xarxa de 29 museus i espais patrimonials independents i singulars que expliquen els processos productius industrials al territori català.

CONTACTE/

Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya (MNACTEC)
Rambla d'Ègara 270 TERRASSA
Tel. 93 736 89 66
www.mnactec.cat

Més informació:
Àrea de Comunicació i Difusió del MNACTEC
Tel. 93 763 89 63
difusio.mnactec@gencat.cat